

Rätt till data som samlas in genom mätapparatur för el

1 Bakgrund

Syftet med EU:s dataförordning (Data Act, EU 2023/2854) är att på ett rättvist sätt främja åtkomsten till, användningen av och delningen av data, öka konkurrensen och innovationen samt stärka användarnas möjligheter att utnyttja data som genereras av de uppkopplade produkter och tillhörande tjänster som de använder. När det gäller uppkopplade produkter föreskrivs det i förordningen i huvuddrag att användare av uppkopplade produkter och tillhörande tjänster ska ha åtkomst till data som genereras av produkten och möjlighet att dela dessa data vidare. Vid tolkningen av dataförordningen ska dock även annan tillämplig reglering beaktas, såsom sektorsspecifika särskilda bestämmelser, dataskydds-, cybersäkerhets- och konsumentskyddsreglering samt eventuella säkerhets- och sekretesskyldigheter, eftersom dessa kan komplettera, precisera eller begränsa delningen och användningen av data enligt dataförordningen inom olika sektorer.

Regleringen om mätapparatur för el (i detta sammanhang även uttryckt med den allmänspråkliga benämningen "elmätare") utgör en helhet där flera olika rättsliga ramar tillämpas samtidigt. Utöver dataförordningen anknyter frågan till elmarknadslagstiftningen och, när det gäller fysiska personer, till regleringen om skydd av personuppgifter. Tolkningen och tillämpningen av dessa regleringshelheter hör till olika myndigheters behörighet.

De behöriga myndigheterna i fråga om den tillämpliga lagstiftningen, det vill säga Traficom, Energimyndigheten och dataombudsmannens byrå, har ansett det ändamålsenligt att utarbeta en gemensam vägledning där den reglering som är tillämplig på data som samlas in av elmätningssapparat granskas och där rättigheterna för parterna på elmarknaden i fråga om data från elmätare förtydligas med avseende på dataförordningen, elmarknadslagen (588/2013) och den allmänna dataskyddsförordningen (EU) 2016/679. Syftet med vägledningen är att främja en enhetlig tolkning av regleringen och ge aktörerna på elmarknaden samt slutförbrukarna klarhet om rättsläget.

2 Elmätare som uppkopplade produkter

2.1 Elmätare är oftast uppkopplade produkter

Enligt artikel 2.5 i dataförordningen avses med uppkopplad produkt en vara som samlar in eller genererar data om sin användning eller miljö och som kan kommunicera dessa data via en elektronisk kommunikationstjänst, via fysisk

åtkomst eller via användning som sker i enheten, förutsatt att produktens primära funktion inte är att lagra, behandla eller överföra data på någon annan parts vägnar.

När det gäller elmätare grundar sig bedömningen på om mätaren uppfyller de ovannämnda kriterierna. Elmätare kan delas in i två kategorier, traditionella mätare och smarta mätare, i enlighet med definitionerna i artikel 2.22 och 2.23 i det så kallade elmarknadsdirektivet (EU) 2019/944.

Smarta elmätare uppfyller i regel kriterierna i artikel 2.5 i dataförordningen, eftersom de mäter elförbrukningen, det vill säga sin miljö, men också genererar data om användningen av själva mätaren och kan sända och ta emot information via kommunikationsförbindelser. De ska således betraktas som uppkopplade produkter enligt dataförordningen.

Även traditionella elmätare kan omfattas av definitionen av en uppkopplad produkt, om de kan generera data och överföra dem till exempel via fysisk anslutning till enheten. Däremot uppfyller mätare som enbart är avsedda att visa förbrukningsuppgifter och från vilka data inte kan överföras utåt utan måste läsas av på enhetens skärm i regel inte definitionen av uppkopplad produkt.

Att mätare ansluts till ett nät kan också bidra till oklarhet inom de separata regelverken enligt dataförordningen respektive elmarknadslagstiftningen. För tydlighetens skull konstateras att det sätt på vilket en elmätare blir en del av elnätet på det sätt som beskrivs nedan i avsnitt 3.1 saknar betydelse vid bedömningen av mätarnas ställning som uppkopplade produkter enligt dataförordningen.

Slutsatsen är att elmätare i de flesta praktiska situationer är uppkopplade produkter enligt dataförordningen, men att de faller utanför definitionen om det inte är möjligt att få ut data ur enheten.

2.2 Vilka data genererar elmätare?

Elmätarnas centrala uppgift är, som namnet anger, att mäta elförbrukningen. Mätapparaturen innehåller dock även andra data än förbruknings- och produktionsuppgifter om en slutförbrukare i den mening som avses i elmarknadslagen. Utöver mätning av elleveranser som ligger till grund för balansavräkning och fakturering enligt elmarknadslagstiftningen kan mätapparaturen, beroende på nätinnehavarens operativa val eller behov, även registrera olika uppgifter om tillståndet i nätinnehavarens elnät.

Elmätare kan dessutom, beroende på modell, ha funktioner som gör det möjligt att samla in data från själva enheten. Sådana data kan till exempel vara enhetsspecifika loggdata, såsom drift- och händelseloggar, samt

uppgifter om enhetens tillstånd, såsom funktionsdugligheten hos batteriet eller andra komponenter.

De rådata som mätarna genererar överförs från mätaren vidare till informationssystem där de behandlas och förädlas till exempel för fakturering eller näthantering.

Den närmare typen och omfattningen av de data som samlas in av elmätare beror på enhetstillverkaren och modellen, men det väsentliga är att förstå att de förbrukningsuppgifter som används vid faktureringen endast utgör en del av den totala mängd data som mätapparaturen genererar.

Det bör betonas att produktanvändarens rättigheter enligt dataförordningen att få åtkomst till data och dela dem med tredje parter endast omfattar "produktdata", det vill säga data som genereras genom användningen av produkten. Detta förklaras närmare i skäl 15 i dataförordningen, där det konstateras att produktdata som omfattas av skyldigheten att lämna ut data i praktiken kan vara i form av rådata eller förbehandlade data, det vill säga data som har förbehandlats för att göra dem begripliga och användbara. Dessutom kan så kallade metadata omfattas av dataförordningen, om de kan behövas för att tolka rådata eller förbehandlade data.

Däremot faller härledda eller avledda data utanför dataförordningens tillämpningsområde. I samband med utarbetandet av denna vägledning har det inte gjorts någon närmare bedömning av vilka data elmätare kan generera och var gränsen går mellan produktdata och härledda data. Enligt den utredning som Traficom har fått från aktörer på elmarknaden är till exempel de data som behövs som underlag för faktureringen inte i sig tillgängliga från elmätaren i faktureringsduglig form, utan kräver en viss grad av vidareförädling av den som utför elmätningen.

Dessutom bör det betonas att inte heller alla produktdata nödvändigtvis ska lämnas ut till användaren. Såsom konstateras i bakgrundsavsnittet har datahållaren möjlighet att begränsa delningen av data på grundval av säkerhetsaspekter (artikel 4.2 i dataförordningen) eller på grundval av artikel 4.6, den så kallade företagshemlighetsbromsen.

3 Bedömning enligt elmarknadslagstiftningen

3.1 Mätning är en uppgift som nätinnehavaren har enligt elmarknadslagstiftningen

I Finland ansvarar nätinnehavaren i regel för att ordna mätningen vid eldriftsställen som har anslutits till elnätet.¹

Ur elmarknadslagens perspektiv är elmättningsapparaturen en del av den nättjänst som nätinnehavaren tillhandahåller kunden, och när den tas i bruk blir den en del av elnätet på det sätt som avses i elmarknadslagen. Med elnät avses enligt 3 § 1 punkten i elmarknadslagen en för elöverföring eller eldistribution avsedd helhet som bildas av till varandra anslutna elledningar, transformator- och kopplingsstationer och andra elanläggningar och elutrustningar, system och program för användning av elnätet och produktion av elnätstjänster.

3.2 Nätinnehavarens skyldighet att lämna ut förbrukningsuppgifter på grundval av elmarknadslagstiftningen

Elmarknadslagstiftningen fastställer vilka uppgifter som samlas in för genomförandet av elmarknadsprocesserna, till vilka aktörer uppgifterna delas samt hur dessa uppgifter lämnas ut till slutförbrukaren eller en tredje part.

Enligt 75 e § 1 mom. i elmarknadslagen ska nätinnehavaren till slutförbrukare och elproducenter eller till en aktör de har utsett lämna en kopia av de mät- och förbrukningsuppgifter avseende slutförbrukarens eller elproducentens egen elförbrukning och elproduktion som nätinnehavaren samlat in med mätutrustningen på driftsstället. Till en slutförbrukare hos vilken fjärravläsningsapparat installerats eller en aktör denne har utsett ska dessutom på slutförbrukarens begäran lämnas uppgifter som beskriver dennes tidigare elförbrukning under olika tidsperioder och som möjliggör en detaljerad granskning av slutförbrukarens elförbrukning. Uppgifterna ska lämnas i maskinläsbart standardformat som lätt kan redigeras, per driftsställe eller per mätning. Enligt 4 mom. i samma paragraf ska uppgifterna lämnas ut utan särskild ersättning. Enligt 6 kap. 5 § 2 mom. i statsrådets förordning om utredning och mätning av elleveranser (767/2021, mätförordningen) har slutförbrukaren också möjlighet att få ett gränssnitt i mätapparaturen, från vilken uppgifterna kan följas i realtid med hjälp av en separat anordning.

---

¹ I detta sammanhang ska det beaktas att elmarknadslagstiftningen också erkänner vissa undantag från mättningsansvaret, till exempel ett internt nät i en fastighet, där det är fastighetsinnehavaren som ansvarar för att ordna mätningen. En sådan fastighetsinnehavare kan till exempel vara ett bostadsaktiebolag.

4 Bedömning enligt dataförordningen

4.1 Elnätsbolaget är användare av elmätaren i den mening som avses i dataförordningen

I dataförordningen avses med användare en fysisk eller juridisk person som äger en uppkopplad produkt eller till vilken tillfälliga rättigheter att använda den uppkopplade produkten har överlåtits genom avtal, eller som erhåller tillhörande tjänster.

Såsom beskrivits ovan ansvarar nätinnehavaren i Finland i regel för att ordna mätningen av elleveranser. Nätinnehavaren förvärvar mätarna i sin ägo, hyr dem eller annars har dem i sin besittning. På denna grund ska nätinnehavaren i regel betraktas som användare enligt dataförordningen och har rätt till de data som mätaren genererar. Datahållaren kan då i sin tur vara till exempel tillverkaren av elmätningsskåpet eller en tredjepartsleverantör av mättjänster.

Slutförbrukare av el har däremot i regel inte avtalsbaserade eller på annat sätt överförda rättigheter till själva mätaren. Genom ett avtal om eldistribution överförs ingen besittningsrätt, äganderätt eller annan rätt till en slutförbrukare av el och på motsvarande sätt inte heller till elproducenter.

I punkt 14 i version 1.4 av Europeiska kommissionens [vägledning med frågor och svar om dataförordningen](#), som publicerades den 22 januari 2026, illustreras gränsdragningen så att om användningen av en uppkopplad produkt (till exempel användning av ett flygplan som passagerare) ingår i ett tjänsteavtal (en flygbiljett) som inte överför äganderättsliknande rättigheter till själva föremålet, är användaren av den uppkopplade produkten (flygpassageraren) inte en "användare" enligt dataförordningen.

På motsvarande sätt gäller att om användningen av en uppkopplad produkt (en elmätare) ingår i ett tjänsteavtal (ett nättjänstavtal) som inte överför äganderättsliknande rättigheter till själva föremålet, är användaren av den uppkopplade produkten (slutförbrukaren av el) inte en "användare" enligt dataförordningen.

4.2 Eldistribution är inte en tillhörande tjänst för en uppkopplad produkt enligt dataförordningen

Som "användare" enligt dataförordningen betraktas även en juridisk eller fysisk person som erhåller tillhörande tjänster för en uppkopplad produkt.

Med tillhörande tjänst avses en digital tjänst, annan än en elektronisk kommunikationstjänst, inbegripet programvara, som är ansluten till produkten vid tidpunkten för köp, hyra eller leasing på ett sådant sätt att den

uppkopplade produkten inte skulle kunna utföra en eller flera av sina funktioner utan den, eller som senare ansluts till produkten av tillverkaren eller en tredje part för att lägga till, uppdatera eller anpassa funktioner hos den uppkopplade produkten.

Med tillhörande tjänst avses således till exempel en applikation genom vilken kommandon kan skickas till en uppkopplad produkt. En sådan applikation kan till exempel vara programvara som utgör elmätarens eget användargränssnitt och genom vilken nätinnehavaren eller en leverantör av mättjänster som agerar för nätinnehavarens räkning kan fjärravläsa och fjärrstyra fjärravläsbara mätare. Rättigheter till sådan programvara överförs inte till slutförbrukaren av el genom ett avtal om eldistribution.

Däremot utgör eldistributionen i sig inte en tillhörande tjänst som gör en slutförbrukare av el till en användare enligt dataförordningen. Eldistribution är för det första inte en digital tjänst och innebär inte heller, på det sätt som definitionen förutsätter, att kommandon skickas till elmätaren så att själva enheten anpassas. I enlighet med skäl 17 i dataförordningen bör tjänster som inte påverkar driften av den uppkopplade produkten och som inte innebär att tjänsteleverantören överför data eller kommandon till den uppkopplade produkten inte betraktas som tillhörande tjänster.

I samband med eldistribution är elmätaren således en del av helheten kring elnätstjänsten, som ur slutförbrukarens perspektiv används för att mäta hur mycket av tjänsten som har förbrukats, vilket också utgör grunden för faktureringen.

5 Bedömning enligt dataskyddslagstiftningen

5.1 Centrala definitioner

Personuppgifter är alla uppgifter som direkt eller indirekt anknyter till en identifierad eller identifierbar fysisk person. Så länge en person direkt eller indirekt kan identifieras utifrån uppgifterna eller uppgifterna kan återföras till identifierbar form är de fortfarande personuppgifter. Anonymiserade uppgifter utifrån vilka personen inte längre kan identifieras är däremot inte personuppgifter.

Personuppgifter kan vara lagrade till exempel i elektroniska filer, datalager, på papper, i kartotek, i mappar eller i ljud- eller bildinspelningar. Uppgifter om elförbrukning är personuppgifter om förbrukningsuppgifterna kan kopplas till en identifierad eller identifierbar fysisk person.

Elmätare samlar dock även in stora mängder sådana uppgifter som inte utgör personuppgifter. Till exempel är uppgifter som en elmätare samlar in om elnätets tillstånd eller om funktionen hos enhetens komponenter inte

personuppgifter, om de inte anknyter till en registrerad exempelvis genom att ge information om den registrerades verksamhet eller betalningsskyldighet.

En registrerad är den fysiska person som personuppgifterna avser.

Med **personuppgiftsansvarig** avses den person, det företag, den myndighet eller det samfund som bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Om två eller flera personuppgiftsansvariga gemensamt bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen är de gemensamt personuppgiftsansvariga. När det gäller uppgifter från elmätare kan den personuppgiftsansvarige till exempel vara det nätbolag som ansvarar för eldistributionen och som har en lagstadgad skyldighet att ordna mätningen av elleveranser i sitt elnät samt att registrera mätuppgifterna och anmäla dem till övriga parter på elmarknaden.

Med personuppgiftsbiträde avses en aktör som är utomstående i förhållande till den personuppgiftsansvarige och som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning.

5.2 Rätten till tillgång till uppgifter

En registrerad har rätt att av den personuppgiftsansvarige få bekräftelse på huruvida denne behandlar personuppgifter som rör honom eller henne. På så sätt har den registrerade möjlighet att bedöma och säkerställa att behandlingen är lagenlig.

Om uppgifter om en registrerad behandlas, ska den personuppgiftsansvarige ge honom eller henne en kopia av de personuppgifter som behandlas. Om den registrerade framför begäran elektroniskt, ska uppgifterna lämnas ut i ett elektroniskt format som är allmänt använt, om den registrerade inte begär något annat.

En registrerad har rätt att få närmare angivna uppgifter om behandlingen av sina personuppgifter. Den registrerade ska få uppgifter om behandlingen av just sina personuppgifter. Den personuppgiftsansvarige ska alltså vid behov från fall till fall sammanställa de uppgifter som ska ges till den registrerade. Enbart en hänvisning till dataskyddsbeskrivningen räcker inte alltid.

Den registrerade ska till exempel ges exakta uppgifter om ändamålen med behandlingen av hans eller hennes personuppgifter och om mottagarna eller mottagargrupperna. Den personuppgiftsansvarige ska på den registrerades begäran benämna uppgifternas verkliga mottagare, såvida det inte är omöjligt att identifiera mottagarna.

Mer information om dataskydd och den registrerades rättigheter finns på dataombudsmannens byrås webbplats: <https://tietosuoja.fi/sv/ratten-till-tillgang-till-uppgifter>

6 Avslutningsvis

6.1 Sammanfattning av tolkningen

När det gäller elmätare är det typiskt sett nätinnehavarna som är användare enligt dataförordningen. Ett avtal om distribution av el till slutförbrukaren är till sin karaktär ett sådant tjänsteavtal genom vilket det inte överförs sådana rättigheter till själva elmätaren som skulle göra slutförbrukaren av el till användare enligt dataförordningen. Eldistribution är inte heller en tillhörande tjänst enligt dataförordningen på grundval av vilken slutförbrukaren av el skulle ha rätt till de data som mätarna samlar in. Elnätsbolagens kunder har således inte rätt till de data som mätarna genererar med stöd av dataförordningen.

Slutförbrukarnas rättigheter till data som samlas in av elmätare grundar sig främst på elmarknadslagstiftningen. Fysiska personer har dessutom rätt att med stöd av dataskyddslagstiftningen få uppgifter om behandlingen av sina personuppgifter.

6.2 Tillgodoseende av slutförbrukarnas intressen

Även om slutförbrukaren av el inte ska betraktas som användare enligt dataförordningen, har slutförbrukarna i praktiken samma rätt till de förbrukningsuppgifter som mätarna genererar med stöd av elmarknadslagstiftningen och dataskyddslagstiftningen.

Såsom förklaras i avsnitt 2.2 kan elmätare utöver förbrukningsuppgifter samla in även andra typer av data. Slutförbrukaren har dock inte rätt till andra uppgifter än sådana som följer av elmarknadslagstiftningen eller dataskyddslagstiftningen.